

Keihard werken en toch arm

Titel Onzeker bestaan
Auteur Will Tinnemans en Chris de Bode
Uitgever Nieuw Amsterdam
Prijs € 14,95

Door Jan Steyaert, lector Fontys hogescholen

Bij armoede denk je al snel aan oorzaken als werkloosheid (uit onkunde, wegens ouderdom, ziekte of onwil) of te veel geld uitgeven (te veel bestellen bij Wehkamp, een te hoge hypotheek). Het boek *Onzeker bestaan* verlost ons van dit al te simplistische beeld. Het brengt 22 mensen in beeld die arm zijn ondanks dat ze keihard werken. En dat in jobs waar u en ik voor zouden bedanken. Zoals Annemarie Hammer (pag. 97) die elke ochtend om vijf uur naar de bloemenveiling vertrekt en nooit weet hoe lang de werkdag zal duren. Bovendien leven deze mensen zuinig, kopen ze alles tweedehands, nemen ze geen vakantie en moeten ze constant hopen dat wasmachine of ijskast het niet begeven. Ze leven op de rand van de armoedegrens, omdat ze aan de rafelrand van de arbeidsmarkt werken. Het zijn zogenaamde *working poor*. Europees onderzoek bracht onlangs de informatie dat in Nederland 7 procent van de actieven op de arbeidsmarkt in armoede leeft. Het zijn deze mensen die in *Onzeker bestaan* in beeld komen, zowel in verhalen als op foto's. Die combinatie levert ingrijpende portretten op. De meeste mensen zijn bovendien niet anoniem, maar met naam, woonplaats en foto benoemd. Je zou hen zo op straat kunnen ontmoeten. Toch maakt het boek geen voyeurist van de lezer en houden de betrokkenen hun privacy. Deels bestaan de werkende armen door ziekelijke afwij-

kingen op de arbeidsmarkt. Denk daarbij aan de aspergestekerij die vorige maand in het Brabantse Someren moest worden gesloten wegens arbeidsomstandigheden die meer van slavernij uit vroeger tijden weghadden dan van 21ste-eeuws Nederland. Daar ging het nog om Roemenen, in *Onzeker bestaan* gaat het hoofdzakelijk om autochtone Nederlanders, maar de geschetste situaties zijn dikwijls niet veel beter. Het contrast met topsalarissen - aan de andere rafelrand van de arbeidsmarkt - is schrijnend. Voor een ander deel bestaan deze werkende armen omdat de samenleving te veel is gericht op tweeverdieners. Zo is er bijvoorbeeld Esther Silooy (pag. 39) die met een baan van vier dagen in de week toch 1475 euro per maand verdient. Maar houd daar maar eens als enige kostwinner een gezin met twee opgroeiende pubers mee uit de armoede!

Het boek doet denken aan eerdere publicaties die kwetsbaarheid in beeld brachten, zoals Carrie de Swaans *Wie het weet mag het zeggen*, of *Pijn en moeite* van Lillian Rubin. *Onzeker bestaan* beperkt zich echter tot het in beeld brengen en biedt geen analyse. De auteurs schrijven in de inleiding dat het zoeken naar oplossingen in andere boeken gebeurt. Graag. Ik reserveer er alvast leestijd voor. ■

Dit boek is samengesteld op verzoek van de FNV en is gekoppeld aan een rondreizende tentoonstelling.